

พลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งทั่วไปของคน
ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2544-2566¹
Political Dynamics and Behavior in General Election
of the Residents in Pak Phanang District,
Nakhon Si Thammarat Province, 2001-2023

อัญชลี อ่อนศรีทอง^{2*} และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์²

Anchalee Onsrithong^{2*}, and Pitch Pongsawat²

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “พลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา : การเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566”

² ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ This research article is part of the thesis “Political Dynamism and Political Behavior in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province: A Case Study of the General Election 2001–2023.”

² Department of Government, Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: 6580147224@student.chula.ac.th

(Received: July 5, 2024; Revised: November 6, 2024; Accepted: November 20, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของคนอำเภอปากพนังตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 โดยในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม อันประกอบไปด้วยนักการเมือง นักวิชาการท้องถิ่น สื่อท้องถิ่น หัวหน้าคณะ และประชาชนในพื้นที่อำเภอปากพนัง ข้อค้นพบคือพลวัตทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ตั้งมั่น (พ.ศ. 2544–2554) ต่อมาในช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2562) ช่วงแห่งชนะของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อเนื่องมาจนถึงการเลือกตั้งช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2562-2566) พรรคการเมืองภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ชนะการเลือกตั้งอีกครั้งในคะแนน สส. แบบบัญชีรายชื่อในนามพรรครวมไทยสร้างชาติ ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่ง สส. แบบแบ่งเขต ด้วยชัยชนะของเครือข่ายทางการเมืองของตระกูล “เดชเตโช” กล่าวได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยด้านคุณธรรมของตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว มาเป็นให้ความสำคัญกับการเมืองที่ต้องมีนายกคนดี และควบคู่ไปกับเรื่องปากท้องโดยจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

คำสำคัญ: พลวัตทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง อำเภอปากพนัง การเลือกตั้งทั่วไป การเมืองภาคใต้

Abstract

This article aimed to examine the dynamics and political behavior of the people of the Pak Phanang district between 2001 and 2023. The research methods included in-depth interviews and document research. The In-depth interviews were conducted with five groups: politicians, local scholars, local media, district electoral canvassers, and Pak Phanang voters. The research findings revealed that political dynamics in Pak Phanang District can be divided into three periods. First, the political consolidation under the supremacy of the Democrat Party (2001-2011), and second, the popularity of General Prayuth Chan-o-cha (2019) led to the victory of the Palang Pracharath Party, a significant factor leading to the third period. The third period is the period of the coexistence victory of the United Thai Nation Party with the popularity of General Prayuth Chan-o-cha (2019-2023) at the party list level and the Democrat Party with the local political network of the Detdecho political family at the constituency level. Thus, Pak Phanang voters' political behavior and dynamics were not based on the notion of the moral candidate, as was the case during the Democrat Party's supremacy in the 2000s. The current political behavior and dynamics of Pak Phanang voters were based on the need for both a moral national leader and everyday economic well-being.

Keywords: Political Dynamism, Political Behavior, Pak Phanang District, General Election, Southern Politics

บทนำ

การเมืองในภาคใต้มีความสงบนิ่งมาอย่างระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะหลัง พ.ศ. 2535 ภายใต้การดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ของ ชวน หลีกภัย นับแต่นั้นมาพรรคประชาธิปัตย์ได้กลายมาเป็นพรรคการเมืองที่ “ส่งเสาไฟฟ้าลงก็ชนะ” [1] ในภาคใต้มาอย่างมั่นคงยาวนาน จนกระทั่งการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่งในภาคใต้ลดลงกว่าครึ่ง และยังคงต้องมาจนถึงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และยิ่งรวมไปถึงพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้อย่างน่าสนใจ

บทความนี้สนใจศึกษาพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวเปรียบเสมือนฐานเสียงที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์มาโดยตลอดหลายยุคหลายสมัย ซึ่งจากผลการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ปี 2548 ปี 2550 จนถึงปี พ.ศ. 2554 พบว่าพรรคประชาธิปัตย์ชนะการเลือกตั้ง สส. แบบรายชื่อ และบัญชีรายชื่อในทุกเขตของนครศรีธรรมราช อันเป็นผลพวงมาจากความผูกพันของคนที่ได้กับพรรคประชาธิปัตย์ผ่านบารมีของชวน หลีกภัย ด้วยภาพของนักการเมือง “ใจซื่อ มือสะอาด” ส่งผลให้ภาพจำของพรรคประชาธิปัตย์ เกิดขึ้นผ่านอุดมการณ์ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในสายตาคนได้ สร้างภาพจำว่า เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองของคนดีมีศีลธรรม และที่สำคัญคือศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ และอยู่ตรงข้ามกับความทุจริตทุกรูปแบบ [2] ทั้งยังหลอมรวมกับความเป็นพรรคการเมืองของคนใต้ การที่คนใต้มักเป็นสังคมเครือญาติ ที่ผู้ที่มีจำนวนเครือญาติมากซึ่งการที่มีเครือญาติและพรรคพวกจำนวนมาก มักจะมีความได้เปรียบโดยเฉพาะการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง [3] ปัจจัยเหล่านี้ได้ค่อยๆ หลอมรวมพรรคประชาธิปัตย์กับคนใต้เข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าคนนครศรีธรรมราชจะมีความมั่นคงต่อพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างมั่นคง แต่กลับพบว่าในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งใบเดียว พรรคประชาธิปัตย์เสียที่นั่งให้กับพรรคพลังประชารัฐไปถึง 4 ที่นั่ง โดยอำเภอปากพนังก็เป็นหนึ่งในอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงที่นั่งของพรรคประชาธิปัตย์ และยังสืบเนื่องมาจนถึงในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ที่แม้ว่ากติกาบัตรเลือกตั้งจะเปลี่ยนกลับมาเป็น 2 ใบอีกครั้ง และการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคประชาธิปัตย์สามารถกลับมาทวงที่นั่งได้สำเร็จ แต่ก็แค่เป็นเพียงการกลับมาของ สส. แบบแบ่งเขตเท่านั้น เพราะพรรคที่มีคะแนนบัญชีรายชื่อสูงสุดมาเป็นอันดับหนึ่งในพื้นที่แห่งนี้คือ พรรครวมไทยสร้างชาติ ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา [4] การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของอำเภอปากพนัง ภายใต้ช่วงเวลา พ.ศ. 2544 – 2566 ล้วนเป็นภาพสะท้อนจากพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังในแต่ละช่วงเวลาที่ยื่นเปลี่ยนแปลงไป จนเกิดเป็นพลวัตทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังในแต่ละช่วงเวลาขึ้นที่น่าสนใจ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เห็นพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2566

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง รวมทั้งวิธีการสร้างฐานเสียงของนักการเมืองในอำเภอปากพนัง

และคนได้ส่วนใหญ่มิมีความอนุรักษนิยม โดยงานวิจัยชิ้นนี้มองว่าองค์ประกอบที่สำคัญของอุดมการณ์อนุรักษนิยมคือการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และสถาบันดั้งเดิม เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้โดยถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของอนุรักษนิยม [10] ดังนั้นแล้วการที่ประชาชนต้องการรักษาขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมแบบเดิมไว้จึงเป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองที่สำคัญของของคนปากพนัง

ความเป็นภูมิภาคนิยม เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญโดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางการเมือง ของคนอำเภอปากพนังที่ คือความเป็นภูมิภาคนิยมสูง อันเกิดขึ้นจากค่านิยมและชุดความคิดของคนในภาคใต้ที่กล่อมเกล่าขึ้นจากบริบทในสังคม โดยเริ่มขึ้นจากที่ในอดีตภาคใต้มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การที่นครศรีธรรมราชเป็นประเทศราชมาก่อนนี้เอง ส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเป็นอาณาจักรอิสระที่ต้องพึ่งตัวเองมาตลอด ทำให้คนใต้ไว้วางใจคนของตนเองมากกว่าคนจากที่อื่นหรือแม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐ ความรู้สึกของคนใต้ที่แม้จะอยู่คนละจังหวัด แต่ก็อยู่ภายในบริบทแวดล้อมทางสังคมที่มีความคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดเกิดความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน ความรู้สึกเหล่านี้นหล่อหลอมรวมจนเกิดเป็นลักษณะภูมิภาคนิยมในภาคใต้ขึ้น [11] ดังนั้นแล้วคนใต้จึงมีความเป็นท้องถิ่นนิยมในภาคใต้จึงเหนียวแน่นโดดเด่นกว่าภาคอื่น โดยในอดีตพรรคประชาธิปัตย์เองก็ร่วมสร้างความเป็นท้องถิ่นนิยมขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในทางการเมืองของตนเองไปพร้อม ๆ ปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถครองพื้นที่ในอำเภอปากพนังและภาคใต้โดยรวม มาได้อย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตามภายหลังกการรัฐประหารของรัฐบาล คสช. ในปี พ.ศ. 2557 โดยการเลือกตั้งทั่วไป ในปี พ.ศ. 2562 สืบเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2566 กลับพบว่าพรรคประชาธิปัตย์ ไม่สามารถรักษาสถานที่มั่นไว้ได้ โดยพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 และชนะคะแนนบัญชีรายชื่อ พ.ศ. 2566 เป็นพรรคการเมืองอนุรักษนิยม ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกันโดยบทความชิ้นนี้จะอธิบายความสัมพันธ์ของนักการเมืองและประชาชนผ่านแนวคิดของ Kitschelt [12] ซึ่งแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน (Linkage between Politicians and Citizens) ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล (Charismatic) ความสัมพันธ์ที่การตัดสินใจของประชาชนขึ้นกับความชอบหรือไม่ชอบตัวบุคคล เป็นความสัมพันธ์ที่ตัดสินด้วยบารมีของนักการเมืองล้วน ๆ
2. ความสัมพันธ์แบบนโยบายนำ (Programmatic) ที่การตัดสินใจของประชาชนคำนึงถึงผลที่ได้จากนโยบายของพรรคหรือจากนักการเมืองบุคคลนั้น ๆ
3. ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง (Clientelist) คือการที่นักการเมืองจะทำโครงการหรือสิ่งตอบแทนที่มอบให้เฉพาะฐานเสียงของตนนั่นเอง

พบว่าลักษณะทั้ง 3 ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนในพื้นที่ปากพนังได้เพียงช่วง พ.ศ. 2544 -2562 เท่านั้น แต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 การอธิบายแบบความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคลหรือความสัมพันธ์แบบนโยบายนำไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะแม้ว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปในอำเภอปากพนัง พ.ศ. 2566 จะมีรูปแบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง คือมีข้อแลกเปลี่ยนระหว่างนักการเมืองกับประชาชนในเรื่องของนโยบายหาเสียงกับคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าคำอธิบายแบบระบบอุปถัมภ์ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากปรากฏกลไกการทำงานของ “ตระกูลเดชเดช” ขึ้น โดยเป็นกลไก

ที่มีเชื่อมโยงการเลือกตั้งระดับชาติกับอำนาจในระดับท้องถิ่นระหว่างพิทักษ์เดช เดชเดโช ผู้ลงสมัครเลือกตั้ง สส.ของพรรคประชาธิปัตย์ และกนกพร เดชเดโช นายก อบจ. นครศรีธรรมราช ผู้เป็นมารดา โดยพบว่านอกจากความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลการเมือง เครือข่ายหัวคะแนน และประชาชนทั่วไปนั้น มีการประสานความร่วมมือกันของเครือข่ายอำนาจทั้งหมดเสมือนเป็นองค์กร ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า “จักรกลเศรษฐกิจการเมือง”

อีกแนวคิดที่จำเป็นและสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในปัจจุบัน คือ **จักรกลเศรษฐกิจการเมือง (Politicle Economic Machine)** คือ องค์กรที่มีความเป็นสถาบัน มีการกำหนดเป้าหมาย มินโยบาย มีผู้นำที่ทำงานร่วมกับเครือข่าย ทั้งมีประสิทธิภาพในการควบคุมคน ฐานเสียง และทรัพยากรทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง คือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โดยจักรกลเศรษฐกิจการเมืองสามารถเข้าไปควบคุมอำนาจในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการใช้งบประมาณอุดหนุนการพัฒนาพื้นที่เพื่อต่อรองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างเข้ามาเป็นสมาชิกของจักรกล โดยทั้งหมดอยู่ในระบบงบประมาณปกติ [13]

กล่าวคือจักรกลเศรษฐกิจการเมืองที่สามารถเข้าไปควบคุมอำนาจในองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ โดยใช้งบประมาณอุดหนุนการพัฒนาพื้นที่ในการต่อรองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างเข้ามาเป็นสมาชิกของจักรกลโดยใช้งบประมาณปกติ แม้ว่างานวิจัยที่อธิบายจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ และชุมพล อุ้นพัฒนาศิลป์ จะอธิบายการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านความสัมพันธ์ของนักการเมือง จังหวัดสมุทรปราการ กลับพบว่าลักษณะการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจเมืองดังกล่าวก็สามารถใช้อธิบายพื้นที่ของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้เช่นกัน โดยจะเห็นความเชื่อมโยงและวงจรการหมุนของจักรกลระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติที่น่าสนใจและมีมิติทางการศึกษาการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติร่วมกันมากขึ้น

นอกจากนี้ประเด็นในเรื่องของ**บัตรเลือกตั้งเอง** ก็มีส่วนสำคัญต่อผลการเลือกตั้งเช่นกัน เนื่องจากจำนวนบัตรเลือกตั้ง มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนเช่นกัน อันจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อพื้นที่ปากพนังในแต่ละปีที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ปรากฏข้างต้น

Table 1 The findings from the MPs in the Pak Phanang District between 2001 and 2023.

Years of the election.	Numbers of ballots.	parties that won seats in a constituency.	parties that won seats based on party lists.
2001	2	Democrat Party	Democrat Party
2005	2	Democrat Party	Democrat Party
2007	2	Democrat Party	Democrat Party
2011	2	Democrat Party	Democrat Party
2019	1	Palang Pracharath Party	-
2023	2	Democrat Party	United Thai Nation Party

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ในปีที่ระบบเลือกตั้งมีบัตรสองใบ ผลการเลือกตั้งแบบรายเขตและบัญชีรายชื่อของอำเภอปากพนัง เป็นพื้นที่ชนะของพรรคประชาธิปัตย์ทั้งสองบัตร มาโดยตลอด จนกระทั่งเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ที่ใช้ระบบบัตรเลือกตั้งหนึ่งใบ ซึ่งผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น คือ

ชัยชนะของพรรคพลังประชาชน ภายใต้การนำของพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยในปี พ.ศ. 2566 แม้ว่าจะมีการใช้บัตรเลือกตั้งจำนวน 2 ใบอีกครั้ง และพรรคประชาธิปัตย์ได้กลับมาเป็นผู้สมัครรายเขต แต่ชนะชัยอันดับหนึ่งคะแนน สส. แบบบัญชีรายชื่อ กลับเป็นของพรรครวมไทยสร้างชาติ หากแต่ความน่าสนใจ คือ พรรครวมไทยสร้างชาติ พ.ศ. 2566 ก่ออยู่ภายใต้การนำของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา และข้อสังเกตที่ค้นพบคือไม่ว่าจะเป็นบัตรเลือกตั้ง 1 หรือ 2 ใบ และผลการเลือกตั้งจะเปลี่ยนไปอย่างไร แต่พรรคการเมืองทั้งหมดก็ยังคงเป็นพรรคอนุรักษนิยมทั้งสิ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมงานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของคนได้ที่ผ่านมา พบว่าในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของคนได้ส่วนใหญ่ มักจะเป็นงานที่อธิบายพฤติกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์ ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง แต่ยังพบช่องว่างในเรื่องของระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่ไม่สามารถอธิบายกลไกทางการเมืองในอำเภอปากพนังได้ครอบคลุมนัก เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองในอดีตให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางการเมืองที่เน้นตัวบุคคลเป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ทำให้อธิบายถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมไปถึงกลไกทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากการที่ในช่วงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ได้ไม่ครอบคลุมนัก บทความวิจัยชิ้นนี้จึงจะอธิบายพลวัตทางการเมืองของอำเภอปากพนังผ่านกรอบแนวคิดอันประกอบไปด้วยการกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization) อนุรักษนิยม (Conservatism) ภูมิภาคนิยม (Regionalism) ระบบอุปถัมภ์ (Clientelism) ระบบเลือกตั้ง (Election System) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic) และจักรกลเศรษฐกิจการเมือง (Political-economic machine) เพื่อให้เห็นมิติการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาในพื้นที่อำเภอปากพนังได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่ยุคการมีตัวบุคคลของ ขวน หลีกภัย และความเป็นคนใต้ มาสู่ยุคสมัยการเมืองคนดีและแก้ปัญหาปากท้องได้ควบคู่กัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในบทความชิ้นนี้การวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบไปด้วยการเก็บข้อมูลวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 ออกเป็น 2 ประเภทคือการรวบรวมเอกสารขั้นต้น และการรวบรวมเอกสารชั้นรอง ดังต่อไปนี้

1.1 การรวบรวมเอกสารขั้นต้น (Primary data) เช่น ผลการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 จากคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติการเลือกตั้งย้อนหลังจากเว็บไซต์คณะกรรมการการเลือกตั้ง

1.2 การรวบรวมเอกสารชั้นรอง (Secondary data) เช่น เอกสาร บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดความครบถ้วน และสมบูรณ์ของข้อมูลมากยิ่งขึ้น โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในการสัมภาษณ์ จะเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ปากพนัง มีความเข้าใจบริบททางการเมืองของอำเภอปากพนังเป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองได้ครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อให้เก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ โดยในการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่อำเภอปากพนังจะแบ่งการสัมภาษณ์ ออกเป็น 5 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย นักการเมืองจำนวน 2 ท่าน หัวหน้า 2 ท่าน ประชาชน 20 ท่าน นักข่าว 1 ท่าน และนักวิชาการจำนวน 1 ท่าน

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นอกเหนือจากประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถเข้าใจพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอปากพนัง ในการเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุปผล

การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 – 2566 ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนัง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงพรรคประชาธิปัตย์ครองปากพนัง การเมืองปากพนังช่วงเปลี่ยนแผ่นดิน และการเมืองปากพนังช่วงการเมืองกระสุน ดังนี้

1. พรรคประชาธิปัตย์ครองปากพนัง

การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 – 2554 เป็นช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ครอบครองพื้นที่อำเภอปากพนัง และในภาคใต้ได้แทบจะทุกตารางนิ้ว อันเนื่องมาจากข้อปัจจัยด้านศีลธรรม และศาสนา [14] ซึ่งส่งผลให้คนปากพนัง และยังรวมไปถึงคนในภาคใต้ส่วนใหญ่มีแนวคิดอนุรักษนิยมร่วมด้วย เนื่องมาจากสำหรับแนวคิดอนุรักษนิยมในประเทศไทย มีความเชื่อมโยงเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ [15] การกล่อมเกล่าทางการเมืองผ่านศีลธรรม ทำให้บารมีของ ขว น หลีกภัย ที่เป็นนักการเมืองที่มีองค์ประกอบของนักการเมืองคนดี นักการเมืองที่มีคุณธรรม ครบถ้วน จนสามารถนำชัยชนะมาสู่พรรคประชาธิปัตย์ ครั้งแล้วครั้งเล่า

การตัดสินใจของประชาชนจึงเกิดขึ้นผ่านบารมีหัวหน้าพรรคคนสำคัญอย่างเด่นชัดที่ อีกทั้งพรรคประชาธิปัตย์มีวิธีการวางตัวบุคคลได้ดี โดยพรรคจะเลือกคนที่มีความรู้ มีความสามารถในการพูด มีเครือข่ายทางการเมือง มีความพร้อม และประกอบกับคนเก่ง ๆ เอง ก็อยากอยู่พรรคประชาธิปัตย์ด้วย ทำให้บุคคลในพรรคประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมในการเล่นการเมือง ประกอบกับพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปากพนังในอดีตมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ [16] กล่าวคือเป็นการใช้ความสัมพันธ์ลักษณะการนับพรรคแบ่งพวก หากมีใครที่มีพรรคพวกก็จะได้เปรียบ โดยเฉพาะการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง [17] แต่ระบบอุปถัมภ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ก็ไม่ได้มีความสำคัญมากพอที่จะทำให้เกิดวาทกรรม “ส่งเสาไฟฟ้าก็ชนะ” หากแต่เป็นเพราะพรรคประชาธิปัตย์แทนภาพพรรคของตนว่า “พรรคของคนใต้” เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของคนใต้ ว่าพรรคนี้เป็น “พรรคของเรา คนของเรา” โดยสองปัจจัยที่กล่าวในข้างต้น คือ บารมีบุคคลของ ขว น หลีกภัย และความเป็นพรรคของคนใต้ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญที่ทำให้การเมืองภาคใต้มีลักษณะเป็นภูมิภาคนิยม ส่งผลให้การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 -2554 นักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์สามารถใช้ชื่อพรรคในการหาเสียงได้ และเป็นที่รู้กันดีว่าไม่ว่านักการเมืองคนใดจะลงแข่ง แม้ว่าจะมีชื่อเสียงหรืออิทธิพลเท่าใด ก็ไม่เท่ากับการที่เป็นนักการเมืองสังกัดพรรคประชาธิปัตย์

เพราะนักการเมืองคนใดที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ต่อให้ยังไม่ถึงวันเลือกตั้งก็สามารถได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะไปแล้วในเขตนั่น [18]

ชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์ดังกล่าว มีผลมาจากการกล่อมเกลாதทางการเมืองผ่านทางศีลธรรม ศาสนา ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสื่อต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนมองว่าการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ คือหน้าที่ของคนดี ที่จะเลือกพรรคการเมืองของคนดี ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม เคารพศรัทธา ในสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้นักการเมืองที่มีคุณธรรม และบารมีอย่างชวน หลีกภัย ที่ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง และต่อต้านทุจริตทุกรูปแบบพรรค และคนของประชาธิปัตย์จะมาทำหน้าที่แทนตนได้สมบูรณ์ คนได้จึงสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ เป็นการแสดงให้เห็นว่าพวกเขาระทอนสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อระบบการเมือง ดังนั้นยิ่งพรรคไทยรักไทยมีอิทธิพลและสามารถตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากได้เท่าใดพวกเขาก็ยิ่งสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์มากเท่านั้น เพราะเห็นว่าเป็นการทำให้ระบบการเมืองมีคุณธรรม เป็นการสร้างและแสดงออกซึ่งตัวตนทางการเมืองของคนดี โดยจะเห็นได้จากการที่พรรคประชาธิปัตย์จะเคยผ่านพ้นวิกฤตมาได้โดยการสนับสนุนอย่างเหนียวแน่นของคนดี [19] กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นส่วนหนึ่งของคนดี และคนดีเองก็เป็นส่วนหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์ที่ถูกสร้างมาควบคู่กัน

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างยาวนานในช่วงเวลานี้ ย่อมไม่ได้เกิดจากการกล่อมเกลாதทางการเมืองอย่างเดียวเท่านั้น เพราะหากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม และเศรษฐกิจก็ย่อมที่ไม่สามารถทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในช่วงเวลานั้นอยู่มาได้อย่างยาวนานเช่นนี้ แต่ด้วยเพราะในทางเศรษฐกิจนั้น ภาคใต้มีทรัพยากรต่าง ๆ อันอุดมสมบูรณ์ มีพืชการเกษตรมากมาย โดยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งยางพารา นาุ้ง นาข้าว ซึ่งในอดีตข้าวจากเมืองนครศรีธรรมราชนี้ถูกส่งไปยังภาคใต้เกือบทั้งภาค ทั้งยังมีผลไม้อย่าง มังคุด ทุเรียน ลิ้นสาด ปุสสัตว์ หมาก มะพร้าว อีกทั้งในพื้นที่อำเภอปากพนังก็จะมีกำพร้าประมง จับปลาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีแร่ดีบุกอีกด้วย [20] หากจะกล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ และความเพียบพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่มีทะเลรายรอบทั้งสองด้าน ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ดังกล่าวนอกจากจะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย สัตว์บก สัตว์น้ำ พืชพันธุ์นานาชนิดแล้วยังทำให้เกิดพื้นที่ต่างระดับ 3 ระนาบที่เกื้อกูลกันอย่างลงตัว จึงกล่าวได้ว่าเมื่อเทียบกับภาคอื่นของประเทศไทยก็จะพบว่าภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า [21] ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ ย่อมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนใต้มีลักษณะที่เป็นนักเลง อันเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งพบข้อสังเกตพฤติกรรมของคนใต้บางพื้นที่ โดยมีงานวิจัยที่พบว่าในพื้นที่อำเภอปากพนัง มีกลุ่มคนที่ประพฤติเกะกะเกร เทเลาะวิวาท โดยบางพื้นที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้สนับสนุนค้ำจุนอีกด้วย [22] ผวนกับความห่างไกลจากภาครัฐมาเป็นระยะเวลานานในอดีต ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ทำให้คนใต้ต้องพึ่งตนเอง ความเป็นนักเลงเหล่านี้ก็เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ดังที่มักกล่าวกันว่าสำหรับคนใต้แล้วนั้น “อยู่ได้อ่านาจ แต่ต้องได้อ่านาจ” กล่าวคือ คนใต้มีบุคลิก ที่ชอบความอิสระในการปกครองตนเอง แม้ว่าจะรับอำนาจจากภายนอกได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจและกติกาของตนเอง [23] ดังนั้นคนใต้จะเชื่อมั่นคนของเราวouldจะสามารถดูแลพวกเราได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามเสียคนหากคนของโหมเรามีอำนาจระดับประเทศชาติ โหมเราก็คงจะได้รับประโยชน์ด้วย กล่าวได้ในช่วงเวลาดังกล่าว ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นเพียงพรรคเดียวที่สะท้อนทุกองค์ประกอบที่คนใต้ต้องการมาอย่างครบถ้วน จึงไม่น่าแปลกใจที่พรรคประชาธิปัตย์จะฝังรากในภาคใต้มาได้อย่างยาวนานเช่นนี้

2. การเมืองปากพนังช่วงเปลี่ยนแผ่นดิน

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ถูกแทนที่ในอำเภอปากพนัง และในภาคใต้ เกิดขึ้นภายหลังการยึดอำนาจของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี พ.ศ. 2557 โดยพบว่าการเลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหารในปี พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ถูกลดความนิยมไปมหาศาล ในขณะเดียวกันก็มีพรรคใหม่ภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งส่งผู้สมัครหน้าใหม่อย่างสั่นหวั่น สุขศรีเมือง โดยสิ่งที่เปลี่ยนจากการเลือกตั้งในปีก่อน ๆ คือ ระบบเลือกตั้งที่มีกติกาบัตรเลือกตั้งใบเดียว

พฤติกรรมทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาดังกล่าว เกิดจากการกล่อมเกลาก่อนหน้านั้น ซึ่งในช่วงเวลานี้พบว่าบริบทแวดล้อมในสังคม และการเมือง มีกล่าวคือการรัฐประหารภายใต้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อปี พ.ศ. 2557 ทำให้ประเทศอยู่ภายใต้การรัฐประหารมาในระยะเวลาอันยาวนานก่อนจะมีการเลือกตั้งต้องยอมรับว่ารัฐบาล คสช. ได้เปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไปในหลายประการ เช่น การเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา อย่างการนำค่านิยม 12 ประการมาปรับใช้ในสถานศึกษา การปรับใช้โครงการสวัสดิการจากภาครัฐอย่างโครงการประชารัฐต่าง ๆ มาช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ประชาชนยังคงอยากให้มีต่อไป นอกนี่ยังมีในเรื่องของการเติบโตของโซเชียลมีเดียในประเทศไทย โดยพบว่าประชาชนรับสารจากสื่อกระแสรองอย่างสื่อออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น มีผลทำให้ประชาชนมีการรับรู้ทางการเมืองที่มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การกล่อมเกลาก่อนหน้านั้นแตกต่างจากในอดีตที่สามารถรับรู้ข่าวสารการเมืองจากบรรพบุรุษ และจากสื่อกระแสหลักเท่านั้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการได้รับชัยชนะของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงเวลานี้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง 2 ประการที่สำคัญ คือ

1. พื้นที่อำเภอปากพนังยังคงเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมเฉกเช่นในอดีต หากแต่ในอดีตยังไม่มีบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกทางการเมืองที่สะท้อนภาพของความอนุรักษ์นิยมได้ดี เทียบเท่ากับชวน หลีกภัย นั่นทำให้ที่ผ่านมาพรรคประชาธิปัตย์เป็นตัวเลือกที่จำเป็นของคนในพื้นที่ แต่การมาของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายใต้ภาพของทหาร ซึ่งเต็มไปด้วยอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ต้องการให้ประเทศชาติบ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น ชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่แห่งนี้แสดงให้เห็นว่าความเป็นอนุรักษ์นิยมยังคงปรากฏอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ เพียงแต่เปลี่ยนจากพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นพรรคพลังประชารัฐ ทำให้ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง ยังมีความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล หากแต่ในช่วงเวลานั้น ชวน หลีกภัย ได้ถูกลดบทบาทลง ในขณะเดียวกันก็มีบารมีตัวบุคคลคนใหม่อย่าง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาแทนที่ได้อย่างสมบูรณ์

2. ความประสบความสำเร็จในการใช้นโยบาย เนื่องจากการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในช่วงเวลานี้ มีผลมาจากการให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐบาลมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จัดทำโครงการประชารัฐขึ้นตั้งแต่สมัยเป็นรัฐบาลหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยเฉพาะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือ “บัตรคนจน” ซึ่งเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 เป็นต้นมา [24] โดยบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพแก่ผู้มีรายได้น้อย โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างมากในพื้นที่แห่งนี้ เนื่องจากเป็นนโยบายที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการได้โดยตรง นโยบายที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลให้การตัดสินใจของประชาชนขณะนั้น เปลี่ยนจากบารมีบุคคลเพียงอย่างเดียว ไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์แบบนโยบายนำร่วมด้วย อีกทั้งสมัย รัฐบาล คสช.

ยังพบว่าพื้นที่ปากพนังได้ถูกพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะถนนหนทางที่ดีขึ้น การขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว [25]

กล่าวคือรูปแบบความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับประชาชนในขณะนั้น เป็นไปทั้งในลักษณะของ บารมีตัวบุคคลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งด้านศีลธรรมความดี ทั้งยังมีความใจถึงฟังได้ ซึ่งเห็นได้จาก “พายุปากบึก” ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2562 ที่สร้างความเสียหายให้กับคนนครศรีธรรมราช และประชาชน อำเภopakพนังอย่างมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่พายุขึ้นฝั่งพอดี โดยในเหตุการณ์ดังกล่าว พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พื้นที่ให้กำลังใจ ร่วมทำอาหาร และยังป็นขึ้นไปซ่อมหลังคาบ้านให้ชาวบ้านเอง รวมทั้งควักเงินในกระเป๋าตัวเองช่วยเหลือชาวบ้าน [26] กล่าวได้ว่าเหตุการณ์นี้เป็นที่ประทับใจแก่คนอำเภopakพนังเป็นอย่างมาก ผวนกับนโยบายที่ใช้ได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เหล่านี้ส่งผลให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในขณะนั้น จะเป็นตัวเลือกใหม่ที่แม้จะมีความคล้ายคลึงกับ “น้ำพริกถ้วยเก่า” อย่าง พรรคประชาธิปัตย์ แต่เนื่องจากผลงานของพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์มากนักมาเป็นเวลานาน ผวนกับนโยบายของพรรคพลังประชารัฐที่จะมีความต่อเนื่องกับโครงการประชารัฐ ซึ่งประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง และเมื่อพิจารณาพร้อมกับความดี ความใจถึง ฟังได้ ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำให้พรรคพลังประชารัฐตอบโทย์ และเป็นตัวเลือกใหม่ที่ดีกว่า พฤติกรรมทางการเมืองที่สะท้อนมาในยุคนี้นี้คือ ประชาชนอำเภopakพนังต้องการนายกที่เป็นคนดี มีคุณธรรม แต่ก็ต้องช่วยเหลือประชาชน และขับเคลื่อนประเทศชาติได้เป็นอย่างดี เพราะประชาชนให้ความสำคัญกับปัจจัย ด้านนโยบายมาควบคู่กันอย่างไรจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปไม่ได้ และการที่ประชาชนอำเภopakพนังและคนได้ ไม่ได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร เพราะเป็นคนใต้เถกเช่นในอดีต การจางหายของความเป็นภูมิภาคนิยมจึงเริ่มปรากฏให้เห็นผ่านผลการเลือกตั้งครั้งนี้นั่นเอง

3. การเมืองปากพนัง “ยุคการเมืองกระสุน”

พลวัตทางการเมืองในพื้นที่อำเภopakพนังในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 เป็นช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ กลับมาทวงคืนเก้าอี้ได้สำเร็จ แต่การกลับมาของพรรคประชาธิปัตย์ในครั้งนี้ เป็นการกลับมาเฉพาะเขตเลือกตั้งเท่านั้น โดยกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ พฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภopakพนัง มีความแตกต่างจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 – 2562 อยู่หลายประการ

อย่างไรก็ตามในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองจำเป็นจะต้องศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยพบว่าปากพนังช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ภายใต้บริบทแรก คือ วิกฤตโควิด 19 ที่เข้ามาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจในประเทศไทย และทั่วโลกเกิดการชะลอตัว ด้านการท่องเที่ยว การลงทุน ตลอดจนเกิดการว่างงานขึ้นอย่างมากมาย จากการที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานต้องหยุดชะงักเพื่อชะลอโรคระบาด การระบาดของ โควิด -19 ยังสร้างความผันผวนให้กับตลาดการเงินทั่วโลก ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศทั่วโลก [27] ไม่เว้นแม้แต่ในพื้นที่อำเภopakพนังเองที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายทางเศรษฐกิจจากโควิด 19 เช่นกัน แน่นอนว่าวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองเช่นกัน กล่าวคือคนปากพนัง เห็นความสำคัญของนักการเมืองที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของตนมากขึ้น ทำให้ต้องการนักการเมืองที่สามารถพัฒนาในพื้นที่ได้จริง

และอีกบริบทที่ไม่ควรละเลย คือ การบริหารงานในระยะเวลาอันยาวนานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งรับหน้าที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลตั้งแต่การรัฐประหาร คสช. เมื่อปี พ.ศ. 2557 และชนะการเลือกตั้งอีกครั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กล่าวได้ว่า พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นรัฐบาลยาวนานถึง 9 ปี ย่อมจะมีผลงาน และโครงการต่าง ๆ อย่างมากมาย มีโครงการที่เป็นชื่นชอบของประชาชนคนไทยอย่างโครงการประชารัฐ ซึ่งเป็นสวัสดิการจากภาครัฐที่ช่วยเหลือประชาชนประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์เป็นเงินช่วยเหลือโดยตรง ดังกล่าวถือเป็นนโยบายที่สร้างความพอใจให้กับประชาชนในภาพรวมเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะอธิบายความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับประชาชนในครั้งนี้ กล่าวได้ว่าระบบอุปถัมภ์ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังในช่วงเวลานี้ได้ครอบคลุมมากนัก เนื่องจากกลไกทางการเมืองที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 นั้น ไม่ใช่เพียงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประชาชนกับนักการเมืองโดยตรง ทั้งยังไม่ใช่ความสัมพันธ์อุปถัมภ์ในลักษณะบารมีบุคคลหรือนโยบายนำเท่านั้น หากแต่กระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอปากพนังในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 มีการทำงานร่วมกันระหว่าง การเลือกตั้งระดับชาติกับการเมืองท้องถิ่นจากความสัมพันธ์ของ “ตระกูลเดชเดช” โดยพิทักษ์เดช เดชเดช ผู้สมัคร สส. จากพรรคประชาธิปัตย์ และการเมืองท้องถิ่น นางกนกวรรณ เดชเดช นายก อบจ. ผู้เป็นมารดา ไขกลไกจักรกลเศรษฐกิจการเมืองสร้างฐานคะแนนให้กับคนของตนเอง โดยมี “สมาชิกจักรกลเศรษฐกิจการเมือง” ทำหน้าที่ควบคุมคน ฐานเสียง ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ “ตระกูลเดชเดช” ใช้จักรกลเศรษฐกิจการเมืองในการสร้างฐานคะแนนเสียงให้กับตนเอง จากการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ นางกนกวรรณ เดชเดช นายก อบจ. ซึ่งการที่องค์การปกครองส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความผูกพันทางงบประมาณเช่นนี้ ทำให้จักรกลเศรษฐกิจการเมืองที่ครองอำนาจอยู่ สามารถต่อรองกับบรรดาผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นระดับล่างในแง่ของการขอให้ช่วยเหลือ และระดมคะแนนเสียงให้แก่ตนเอง ก็ย่อมจะมีผลต่อ ส่งผลให้หัวคะแนนของพิทักษ์เดช เดชเดช ด้วยนั่นเอง

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของอำเภอปากพนัง มีความสอดคล้องกับงานของพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ และชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์ [28] ที่แบ่งการทำงานของเศรษฐกิจการเมืองเป็นสามประเภท คือ การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบเปิดเผย การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบลับ และการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านการกำกับดูแลงบประมาณ และโครงการด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยศึกษาในพื้นที่สมุทรปราการ แต่อย่างไรก็ตามจักรกลเศรษฐกิจการเมืองในพื้นที่อำเภอปากพนังของตระกูลเดชเดช ก็มีการทำงานทั้ง 3 รูปแบบที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยที่อ้างอิงข้างต้น แต่จะมีการปรับเปลี่ยนบริบท ดังนี้

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบเปิดเผย คือการที่สมาชิกของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองช่วยเหลือผู้สมัครโดยการลงพื้นที่พบปะประชาชนเพื่อแนะนำผู้คนที่ผู้สมัครต่อประชาชนในพื้นที่ รวมถึงทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังปัญหา และนำเสนอต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบาย และปรับวิธีการหาเสียงให้เหมาะสมกับพื้นที่

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบลับ มักเกี่ยวพันโดยตรงกับการทำงานของหัวคะแนน โดยหัวคะแนน จำแนกเป็นสองกลุ่มหลัก คือ หัวคะแนนที่อยู่ในโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการไม่ว่าจะเป็น

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกและสมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่ และหัวหน้าหมู่บ้านนอก โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ โดยหัวหน้าทั้งสองกลุ่มจะประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกันในพื้นที่ และทำงานอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะการทำงานในพื้นที่ปากพนังคือ หัวหน้าหมู่บ้านอยู่ในโครงสร้างอำนาจ ที่เป็นทางการอธิบายให้ชาวบ้านในอำเภอปากพนังเห็นถึงประโยชน์ต่อพื้นที่ของตน เช่นการอธิบายถึงกลไก การถ่ายเทของงบประมาณผ่านการทำงานของเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลเดชเดช จนทำให้ประชาชน เข้าใจผ่านกลไกจักรกลเศรษฐกิจการเมืองนั่นเอง และเห็นถึงประโยชน์ที่ตนได้รับจากกลไกการทำงาน ของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองเหล่านี้ ดังที่ประชาชนให้สัมภาษณ์ว่า

“เห็นเขา (พิทักษ์เดช) บอกว่าจะทำถนนให้ ก็คิดว่าทำได้นะ แม่เขาเป็นถึง นายก.อบจ เขาของบมาได้อยู่แล้ว”[29]

และการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านการกำกับดูแลงบประมาณ และโครงการด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จักรกลเศรษฐกิจการเมืองทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการด้านการพัฒนาพื้นที่ซึ่งให้การสนับสนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่ออุดหนุน โครงการด้านการพัฒนาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง ซึ่งเป็นโครงการที่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบ เช่น ถนนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด หรือ โรงเรียน แต่งบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอ และจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด สอดคล้องกับที่ สจ. ท่านหนึ่ง ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในมือของนายก อบจ.นครศรีธรรมราช ผมคิดว่าจะมีเครือข่ายทางการเมือง และหัวหน้า อยู่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. นายกเทศบาลตำบล สจ. ซึ่งบุคคลเหล่านี้ สามารถของบประมาณต่าง ๆ มาลงในพื้นที่ได้ หากคิดเห็นตรงกันกับฝ่ายบริหารก็จะทำให้การอนุมัติงบประมาณ เป็นไปได้ง่าย และได้รับการจัดสรรงบในจำนวนมาก แต่ถ้าผู้นำท้องถิ่นคนไหนเห็นตรงกันข้ามกับฝ่ายบริหาร ในพื้นที่นั้น งบก็จะล่าช้ากว่า หรืออาจจะไม่ได้เลย” [30]

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองประสบความสำเร็จอย่างมากในอำเภอปากพนังโดยพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังในช่วงนี้ ความเป็นภูมิภาคนิยมลดลงอย่างมาก เห็นได้จากผลการเลือกตั้ง ที่เกิดขึ้นในภาคใต้ กล่าวคือการตัดสินใจไม่ได้เป็นการเลือกเพราะความเป็นคนใต้แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนใต้จะเปลี่ยนไป แต่สิ่งที่คนปากพนังก็ยังคงความอนุรักษนิยมไว้อยู่ คือความ อนุรักษนิยม โดยสะท้อนให้เห็นถึงผ่านบัตรเลือกตั้งสองใบซึ่งประชาชนมีวิธีการตัดสินใจต่อบัตรเลือกตั้งที่ต่างกัน ใบหนึ่งเลือกคนที่รักมาทำงานให้กับพื้นที่โดยตรง และอีกใบเลือกพรรคที่ชอบ โดยสำหรับบัตรเลือกตั้งแบบ แบ่งเขตเลือกตั้ง ประชาชนจะตัดสินใจเลือกพรรคที่พร้อมจะทำงานให้กับพื้นที่ ในขณะที่บัตรเลือกตั้งแบบ บัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นบัตรเลือกตั้งที่ประชาชนเชื่อมองว่าเป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้เลือกพรรคที่ชอบ และเป็นการเลือกนายกโดยตรง ทำให้พรรครวมไทยสร้างชาติ ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทหาร ที่จงรักภักดี กับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ควบคู่ไปกับโครงการประชารัฐสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังคงมีความอนุรักษนิยมที่แข็งแกร่ง และยังคงต้องการคนดีเป็นนายก เช่นเดียว กับการตัดสินใจครั้งที่ผ่าน ๆ มา แต่ครั้งนี้ความเป็นคนดีนี้ยังพ่วงมากับนโยบายที่เคยช่วยเหลือปากท้องคนไทย อีกด้วยนั่นเอง

พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งประชาชนอำเภอปากพนังในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 มีความคล้ายคลึงกับการตัดสินใจเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ที่ประชาชนต้องการให้เห็นการพัฒนาในพื้นที่มากขึ้น เนื่องมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ยังคงถดถอยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง พ.ศ. 2566 ที่แม้ว่าต้องการนายกรัฐมนตรีเป็นคนดี ตรงตามอุดมคติเช่นเดิมแต่ปัจจัยที่แตกต่างในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือการให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมากขึ้น เพราะประชาชนเห็นว่าบทบาทของนักการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ของตนเป็นอย่างมาก และการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เป็นครั้งแรกที่เหตุการณ์เลือกตั้งอำเภอปากพนังมีผู้สมัครจาก “ตระกูลบ้านใหญ่” ทำให้เกิดการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ ซึ่งความน่าสนใจคือการที่ประชาชนมองเห็นการทำงานของจักรกลดังกล่าว และยอมรับว่าผลจากการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของตระกูลเดชเดโชนั้นจะเป็นประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก แต่ไม่ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังจะเปลี่ยนไปอย่างไร สำหรับนายกรัฐมนตรีของคนอำเภอปากพนังแล้วนั้น ก็ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและการตัดสินใจแบบดั้งเดิม ที่อยากให้นายกรัฐมนตรีเป็นคนดี ซื่อสัตย์สุจริต และอยู่ตรงข้ามกับความทุจริตตามอุดมคติของคนใต้ในอดีตเช่นเคย ดังที่ชาวบ้านให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ยังงี้ก็เลือกลุงตู่ แกเป็นคนดี ทำเพื่อบ้านเมือง อยากให้คนดีบริหารบ้านเมือง นี่เลือกตั้งครั้งหน้าลุงตู่ไม่ลงแล้ว ก็ยังนึกไม่ออกเลยว่าจะเลือกใครหนักใจเหมือนกัน” [31]

4. จำนวนบัตรเลือกตั้ง และการตัดสินใจของประชาชนปากพนัง

การเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 - 2566 ซึ่งอยู่ภายใต้ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 2550 และ 2560 [32] จะเห็นได้ว่าระบบเลือกตั้งในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของการคำนวณคะแนนขั้นต่ำ และบทบาทการเข้ามาในตำแหน่งของ สว. แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังที่มีต่อบัตรเลือกตั้ง คือจำนวนบัตรเลือกตั้งที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากจำนวนบัตรเลือกตั้ง 1 และ 2 ใบ มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งของคนในอำเภอปากพนัง

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544- 2554 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 2550 และ 2550 ฉบับแก้ไข ซึ่งรัฐธรรมนูญเหล่านี้ อยู่ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งจำนวนสองใบทั้งสิ้น โดยสำหรับคนปากพนังมีวิธีการตัดสินใจคือ สำหรับ สส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง คือการเลือกบุคคลที่จะมาเป็นตัวแทนของตนโดยตรง และอีกหนึ่งใบ คือ สส.แบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นคะแนนที่ส่งตรงไปยังบุคคลที่ประสงค์ให้เป็นนายกเทศมนตรี จากการศึกษาพบว่าในช่วงเวลานี้ ประชาชนอำเภอปากพนังตัดสินใจภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งสองใบภายใต้การมีตัวบุคคลเป็นหลัก โดยบุคคลที่มีบารมีและมีความสำคัญในขณะนั้น คือ ชวน หลีกภัย ขณะเดียวกันก็มองว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของภาคใต้ ปัจจุบันนี้ส่งผลให้ประชาชนชาวปากพนัง และคนในภาคใต้ส่วนใหญ่เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 2 ใบอย่างเป็นเอกฉันท์

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 โดยการเลือกตั้งในครั้งนี้ พบความแตกต่างในเรื่องของบัตรเลือกตั้ง โดยพบว่ากติกาบัตรเลือกตั้งในครั้งนี้เหลือเพียงจำนวนหนึ่งใบเท่านั้น โดยบัตรเลือกตั้งจะให้เลือกพรรคการเมืองพรรคการเมือง แต่จะใช้คะแนนไปคิด สส. ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และระบบบัญชีรายชื่อ โดยคะแนนที่เลือกจะถูกนำไปรวมกันทั่วประเทศเพื่อคำนวณจำนวนที่นั่ง สส. ระบบบัญชีรายชื่อของพรรคนั้นและยังนำไปสู่การเลือกนายกฯ อีกด้วย ซึ่งการตัดสินใจเลือกตั้งหนึ่งใบ ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกเพียงอย่างเดียวหนึ่ง นั่นคือคนที่รักหรือพรรคที่ชอบ โดยการตัดสินใจ

เลือกตั้งครั้งนี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้น ประชาชนตัดสินใจเลือกเน้นไปที่ตัวหัวหน้าพรรค หรือผู้ที่ต้องการให้เป็นนายกมากกว่า สส. ที่ลงสมัครในเขตพื้นที่ ซึ่งบุคคลที่คนอำเภอปากพนังเลือก ในครั้งนี้ คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ แทนที่การเลือก อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากประชาชนมองว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีภาพรวมศีลธรรมที่เหมาะสม ในการจะเป็นนักการเมืองที่จะบริหารประเทศต่อไป ทั้งในเรื่องของบุคลิก ที่มีความซื่อสัตย์ ความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ผนวกกับผลงานด้านนโยบาย ที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาสั่งสมไว้ ตั้งแต่เป็นรัฐบาล คสช. กล่าวคือทั้งการเมืองของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และนโยบายโครงการประชารัฐของพรรคพลังประชารัฐ ภายใต้การตัดสินใจภายใต้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ประชาชนปากพนังจึงตัดสินใจกาคะแนนให้พรรคพลังประชารัฐ เพื่อเลือก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะอยากได้คนดีมาเป็นผู้ปกครอง

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ฉบับแก้ไข โดยกติกาบัตรเลือกตั้ง ได้กลับมาเป็น 2 ใบ อีกหนึ่งครั้ง โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้พบว่า การตัดสินใจของ ประชาชนไม่เหมือนการเลือกตั้ง ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ แบบในปี พ.ศ. 2544 - 2554 สำหรับการตัดสินใจในเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 การตัดสินใจเลือก สส. แบบแบ่งเขตของชาวอำเภอปากพนังในครั้งนี้ แตกต่างจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา เพราะถึงแม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะชนะการเลือกตั้ง สส. แบบแบ่งเขต แต่ชัยชนะในครั้งนี้ ไม่ได้มาจากระดับบุคคลหัวหน้าพรรค หรือคนสำคัญของพรรคอย่างชวน หลีกภัย หากแต่ประชาชนกลับให้ความสำคัญของสิทธิผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากขึ้น โดยการเลือกผู้สมัครที่มี “สมาชิกในจักรกลทางการเมืองประสิทธิภาพ” เพราะเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลเดชเดชโซ สามารถ อนุมัติงบประมาณต่าง ๆ มาลงพื้นที่ได้ ในขณะที่บัตรเลือกตั้งที่เลือก สส. บัญชีรายชื่อ นั้น ประชาชนมองว่า ไม่ได้มีผลกระทบต่อกันโดยตรง แต่เป็นการเลือกนายกมาบริหารประเทศ ชัยชนะของพรรครวมไทยสร้างชาติ ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนในยังคงให้ความสำคัญกับการมีบุคคลอยู่ หากแต่เปลี่ยนจากชวน หลีกภัย เป็น พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ไม่ว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะสังกัดพรรคใด คนปากพนังก็พร้อมจะสนับสนุนพรรคนั้น

กล่าวโดยสรุป การตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง สส. ของคนปากพนังในปี พ.ศ. 2544 - 2554 พบว่าประชาชนอำเภอปากพนัง เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งสองใบผ่านความศรัทธา ชวน หลีกภัย และ ประสงค์จะเลือกพรรคของคนที่ได้ ต่อมา พ.ศ. 2562 การตัดสินใจภายใต้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ทำให้ประชาชน เน้นการตัดสินใจในการเลือกหัวหน้าพรรคซึ่งคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะชื่นชอบทั้งตัวบุคคล และโครงการประชารัฐ ประกอบกับพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่ได้มีผลงานโดดเด่นในระยะเวลายาวนาน และในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 แม้ผลการเลือกตั้ง สส. แบบแบ่งเขต จะเป็นชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์ หากแต่ก็เป็นการเลือกตัวบุคคล เพราะเชื่อมั่นในประสิทธิภาพการทำงานของสมาชิกจักรกลเศรษฐกิจ การเมืองสังกัดตระกูลเดชเดชโซ

การอภิปรายผล

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในสามช่วงเวลานี้มีความแตกต่างกัน เกิดจากการที่คนได้ ในแต่ละช่วงเวลามีชุดความเชื่อที่เปลี่ยนไป อันจะเกิดบริบททางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของ สถานการณ์การเมืองต่าง ๆ ในสังคม การบริหารงานของรัฐบาลในแต่ละชุด วิธีการรับข้อมูลข่าวสาร บริบท

ทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อชุดความคิดที่เกิดขึ้นของคนในแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกัน และมีผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองอีกด้วย แน่หน่อนว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น จะต้องสอดคล้องกับ วิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจด้วย ซึ่งจะได้ชี้ชัดในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถึง 2554 ที่การตัดสินใจของประชาชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน เกิดจากการที่คนได้มีความสมบูรณ์พร้อมในด้านทรัพยากร ธรรมชาติต่าง ๆ อีกทั้งการที่ภาคใต้อยู่ห่างไกลจากรัฐมาอย่างยาวนานทำให้คนได้มีลักษณะที่ต้องพึ่งพาตนเอง ดังนั้นแล้วความพร้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการปกครองตนเองมาเป็นเวลานานทำให้คนได้มีลักษณะที่ไว้วางใจตนเองมากกว่าคนของพื้นที่อื่น ส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าวพรรคประชาธิปัตย์ เปรียบเสมือน ตัวแทนของคนได้ ที่เข้าไปทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของคนได้ แต่ด้วยระยะเวลาที่เปลี่ยนไป ทำให้บริบทของประเทศเปลี่ยนแปลง ทั้งการเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมาผลงานของ พรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นที่ประจักษ์มากนัก เมื่อมีพรรคการเมืองที่มีมโนคติประกอบที่สอดคล้องกับความต้องการ ของคนปากพนัง และคนภาคใต้ได้อย่างครบถ้วน อาจกล่าวได้ว่ามีองค์ประกอบที่ตรงใจพรรคประชาธิปัตย์ด้วยซ้ำ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ปากพนังเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ดังจะปรากฏต่อไปนี้

ประเด็นแรกคือการกล่อมเกลาทางการเมือง พบว่าในอดีตการกล่อมเกลาทางการเมืองส่วนใหญ่ เกิดขึ้นผ่านครอบครัว การศึกษา และสื่อกระแสหลักเป็นส่วนสำคัญ หากแต่ในช่วงหลังโดยเฉพาะช่วง การเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 - 2566 มีการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงข้อมูล ได้อย่างมากมาย และรวดเร็ว การได้เห็นการทำงานของพรรคการเมืองต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรับรู้ และนำไปสู่การเปรียบเทียบการทำงานของพรรคการเมือง ทั้งยังเป็นผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของคน ในพื้นที่อำเภอปากพนังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เห็นความสำคัญของการเมืองว่ามีบทบาทความสำคัญยิ่ง ต่อปากท้องและความเป็นอยู่ อันนำมาซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต

ประเด็นต่อมาคือ การเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นระหว่างนักการเมืองและประชาชน พบว่าในอดีตนักการเมืองจะใช้วิธีการ “กินบุญเก่า” จากบารมีหัวหน้าพรรค ชวน หลีกภัย หรือชื่อเสียงของ พรรคเท่านั้น แต่เนื่องจากเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ และการได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านโครงการรัฐสวัสดิการมาใน ระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่มีการรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญของนโยบายต่างๆ ซึ่งเด่นชัด ในปี พ.ศ. 2562 และโดยเฉพาะการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ที่มีการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมือง ทำให้สามารถขยายฐานคะแนนเสียงได้อย่างจำนวนมากมหาศาลและรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็ยังทำให้ประชาชน เข้าใจกลไกการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองว่าจะเกิดผลประโยชน์อย่างไรต่อพื้นที่ตน และประชาชน จะได้รับผลประโยชน์อะไรผ่านกลไกนี้

และสำหรับความเป็นภูมิภาคนิยม กล่าวได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ แม้ว่าความเป็นพรรคของเราคนของเราจะใช้ได้ผลในช่วง พ.ศ.2544 - 2554 แต่ความเป็นภูมิภาคนิยมก็ค่อย ๆ ลดเลือนลงไป และเห็นชัดคือช่วงการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 ภายใต้งัดดาภิตรเลือกตั้งใบเดียว ที่ประชาชน ลงคะแนนให้พรรคพลังประชารัฐอย่างล้นหลามนั้น นั้นมิใช่เป็นการเลือก สัณห์พจน์ สุขศรีเมือง หากแต่คือการ ส่งคะแนนไปให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนขึ้นชอบ และยิ่งตอกย้ำไปด้วยผลการเลือกตั้ง ใน พ.ศ. 2566 ภายใต้งัดดาภิตรเลือกตั้ง 2 ใบ ที่การตัดสินใจของประชาชนที่แม้ว่าจะคะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ประชาชน จะเลือกพิทักษ์เดช เดชเดโช ที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ หากแต่เป็นเลือกเพราะตัดสินใจจากตัวตนของ

พิทักษ์เดช เดชเดโช เท่านั้น ขณะที่คะแนนบัญชีรายชื่อเป็นของพรรครวมไทยสร้างชาติ เนื่องจากชื่นชอบและอยากให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายก ซึ่งในช่วงเวลานี้ความเป็นคนใต้ไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงแต่อย่างใด

สิ่งเดียวที่ยังคงเดิมในพื้นที่แห่งนี้คือความเป็นอุดมการณ์อนุรักษ์นิยม เป็นเพราะปัจจัยในการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งแต่ละครั้งยังคงแฝงไปด้วยแนวคิดอนุรักษ์นิยมเสมอ โดยเฉพาะการคงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 แม้ว่าพรรคการเมืองในการเลือกของประชาชนจะเปลี่ยนไป แต่ก็ยังคงเลือกพรรคการเมืองที่ล้วนแล้วแต่เป็นพรรคการเมืองอนุรักษ์นิยม ประกอบกับตัวตนบารมีของหัวหน้าพรรคที่คนปากพนังชื่นชอบอย่างชวน หลีกภัย และประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ทั้งสองมีจุดร่วม คือการศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นนายกที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และประกอบไปด้วยศีลธรรมที่สามารถได้ว่า คนปากพนังยังคงต้องการ “นายกคนดี” เช่นเดียวกับอดีต

บทความวิจัยชิ้นนี้ สรุปได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจนเกิดเป็นพลวัตทางการเมืองอันสะท้อนผ่านผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นทั้งสามช่วงเวลา โดยพฤติกรรมการตัดสินใจของคนปากพนังเปลี่ยนจากบารมีบุคคลและความเป็นภูมิภาคนิยม มาเป็นบารมีบุคคลผนวกรวมกับนโยบายทางการเมือง และในท้ายที่สุด ก็มาสู่ช่วงการขับเคลื่อนจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของเครือข่ายการเมืองของตระกูลเดชเดโช แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับบารมีบุคคลและนโยบายประชารัฐของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า เงื่อนไขในการตัดสินใจของประชาชนเพิ่มมากขึ้นโดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ในอำเภอปากพนังในทุกยุคยังคงเป็นพื้นที่แห่งการเมืองความดีเช่นเดิม กล่าวคือปัจจุบันคนปากพนังยังอยากได้นายกคนดีเช่นเดิม หากแต่เพียงความดีไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของคนปากพนังได้อย่างเพียงพอ จึงต้องเป็นทั้งการเมืองที่ปกครองด้วยคนดี และควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาปากท้องได้ด้วยนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี เพราะได้รับการช่วยเหลือจากหลายภาคส่วน ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ที่เมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี ยี่หะ และรองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุณโณ ที่เมตตาได้รับเป็นประธานและกรรมการสอบงานวิทยานิพนธ์ ทั้งยังให้คำแนะนำในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ที่สนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ยังขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ กัลยาณมิตรทุกคนที่คอยให้คำแนะนำให้การช่วยเหลือเสมอมา สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณภูวิศ (ปากาย) ที่ให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างตั้งแต่เริ่มเขียนงานวิจัยจนแล้วเสร็จ

References

- [1] Yeema, B. (2023). “*Nhok Bangkok*” (*Outside Bangkok*): *The Democrat Party monopolizes the southern region. An invented political history under the shadow of Chuan Leekpai*. The MATTER. https://thematter.co/social/outside-bangkok-democrat-party-southern-provinces/207431#google_vignette (In Thai)

- [2] Damchan, J. (2004). *The popularity of the Democrat Party in the southern region: A case study of constituencies 1 and 10 of Nakhon Si Thammarat province* [Master's Thesis, Chulalongkorn University]. (In Thai)
- [3] Yuthong, J. (2004). Local southern articles: Politics of the people's sector. *Southern Thai Studies Journal*, 7(1), 11– 18. (In Thai)
- [4] Election Commission of Thailand. (n.d). *National election result (the House of Representatives) Years 2001–2023* https://www.ect.go.th/ect_th/th/search?keywords=ผลเลือกตั้ง. (In Thai)
- [5] Gabriel, A., Russell, D., Bingham, P., & Strom. (2006). *Comparative politics today: A world view*. Longman Press.
- [6] Levine, R. (1960). The internalization of political values in stateless societies. *Society for Applied Anthropology*. 19(2), 51-58. <https://www.jstor.org/stable/44124896>
- [7] Chatburanontachai, S. (2023). *Image management of the government of General Prayuth Chan-o-cha from 2014 – 2022* [Doctor's Thesis, Siam University]. https://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2023/06/D.Pol_.Sc-2022-Thesis-Image-Management-of-the-Government-of-General-Prayuth-Chan-o-cha.pdf (In Thai)
- [8] Jumbala, P. (2004). *Political system: Basic knowledge*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [9] Det-Thongkham, A. (2016). Identity of the southern people as seen through the research on local fighting bulls. *Parichart Journal*, 15(2), 33–42. (In Thai)
- [10] Andrew, H. (2002). *Politics* (3rd ed). Palgrave Press.
- [11] Institute of Public Policy Studies and Walailak University. (1995). *Report of seminar on the relationship among regionalism, localism, Thai politics and society*. Walailak University Press. (In Thai)
- [12] Kitschelt, H. (2000). Linkage between citizens and politicians in democratic politics. *Comparative Political Studies*, 33(6-7), 845-879.
- [13] Pongsawat, P., & Aunphattanasilp, C. (2022). Contemporary political-economic machine in Thailand's local politics: Construction, operation, and local election in the 2020 election of Samut Prakan Provincial Administrative Organization. *King Prajadhipok's Institute journal*. 20(1), 105-140. (In Thai)
- [14] Det-Thongkham, A. (2016). Identity of the southern people as seen through the research on local Fighting Bulls. *Parichart Journal*, 15(2), 33–42. (In Thai)
- [15] Rakprachathai, V. (2020). *The development of ultra-conservative groups in the anti-Thaksin movement* [Master's Thesis, Chulalongkorn University]. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=5115&context=chulaetd> (In Thai)
- [16] Yuthong, J. (2004). Local southern articles: Politics of the people's sector. *Southern Thai Studies Journal*, 7(1), 11– 18. (In Thai)

- [17] Boonsuaykhan, R., & Boonsuaykhan, S. (2543). *The way of life of the people living in the basin of the Pak Phanang River as affected by state-led development from the first to the eighth development plan*. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Press. (In Thai)
- [18] One member of the Nakhon Si Thammarat Provincial Council. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview].
- [19] Askew, M. (2008). *Performing political identity: The democrat party in southern Thailand*. Silkworm Books Press.
- [20] Yodboonreaug, W. (2017). *The economic history of the southern region of Thailand from 1782 to 1997*. Saksopha Press. (In Thai)
- [21] Natsupa, S., & Chanikornpradit. (1998). *The southern viillage (eastern part) economy in the past*. Sangsanbooks Press. (In Thai)
- [22] Yodboonreaug, W. (2017). *The economic hiistory of the southern region of Thailand from 1782 to 1997*. Saksopha Press. (In Thai)
- [23] Eoseewong, N. (2017, July 23). The local ‘Fighting Bull’ big man. *Matichon*. (In Thai)
- [24] King Prajadhipok’s Institute. (n.d). *Social welfare card*. wiki.kpi.ac.th/index.php?title=บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (In Thai)
- [25] An academic in Pak Phanang District. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [26] Thairath Online. (2019, January 7). Prayut Chan-o-cha climbed to repair the roofs of storm victims’ homes. *Thairath Online*. <https://www.thairath.co.th/news/politic/1463956>. (In Thai)
- [27] Bank of Thailand. (n.d). *Covid crisis*. <https://www.bot.or.th/th/our-roles/special-measures/covid-19.html>. (In Thai)
- [28] Pongsawat, P., & Aunphattanasilp, C. (2022). Contemporary political-economic machine in Thailand’s local politics: Construction, operation, and local election in the 2020 election of Samut Prakan Provincial Administrative Organization. *King Prajadhipok’s Institute Journal*. 20(1),105-140. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/253813/172571 (In Thai)
- [29] The Pak Phanang District populace (Anonymous). (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [30] One member of the Nakhon Si Thammarat Provincial Council. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [31] The Pak Phanang District populace (Anonymous). (2024, March 2). Personal interview [Personal interview].
- [32] Ditjaroen, P. (2020). *Mixed electoral system*. Thammasat University Press. (In Thai)